

— **К**інг! — у кімнаті загудів голос директора. — Кінг, ти де? Весь клас озирнувся на мене. Я зіщулювся на стільці, переживаючи, чому директор, містер Шоу, увірвався на урок без попередження, та ще й до мене особисто. Мені ніколи особливо не подобався містер Шоу, якого всі називали Плазуном, і коли я підняв руку, він подивився на мене зі зневагою. Навіщо б я не знадобився містерові Шоу, навряд чи він хотів мене похвалити.

Наскільки мені подобалося в початковій школі, настільки ж я ненавидів середню. Ненавидів. Мені не подобалася атмосфера постійного гніту і цькування. Я постійно відчував тиск щодо оцінок: ті, хто вчився недостатньо добре, зневажали самі себе. Особливо я боявся екзаменаційного тижня. Я заздалегідь дуже нервував та непокоївся. Тато завжди намагався мене підбадьорити: «Просто роби все, що зможеш», казав він мені. Та скільки б я не старався, не міг позбутися відчуття, що моїх здібностей ніколи не буде достатньо.

Я знав, що був нещасливий у школі. Я розповів про це батькам і спитав, чи можна мене кудись перевести. Чомусь цього так і не сталося. Я лишився і продовжував страждати. А щойно я почув Heartbreak Hotel, ні про яке сумлінне навчання та вступ до університету вже не йшлося. Якомога швидше я хотів вийти в доросле життя.

У середній школі було лише двоє вчителів, які мені справді подобалися і яким, здається, подобався я. Один із

них — учитель історії Рой Гілтон. Коли він звільнявся, я запропонував усім скинутися, а на зібрані кошти купив платівку The Goons: I'm Walking Backwards for Christmas. Подарувавши її, я побачив, як його зворушило те, що я витратив стільки зусиль, щоби подякувати йому на прощання.

Ще я любив учителя мистецтва, якого всі називали Ромео. Мене з раннього дитинства захоплювало мистецтво й малювання, і він це враховував. Він знав, що я люблю малювати, і замість давити, як решта вчителів, заохочував мене до креативності та нестандартного мислення. Якось він задав нам намалювати обкладинку книжки, яка би представляла якесь графство Англії.

Я обрав Корнуолл і вирішив прикрасити обкладинку хибним маяком — такі колись використовували розбійники, щоб заводити кораблі на міліну. Пам'ятаю, учитель сказав, наскільки він вражений і як цінує, що я нестандартно підійшов до завдання.

Heartbreak Hotel стала таким маяком для моєї освіти. Щойно я почув цю пісню й голос сирени-Елвіса, вороття не було. Я відчув, що відрізняюся від інших хлопців. Я став інакше вдягатися, намагався копіювати Елвіса. І я закохався, посправжньому закохався в музику. Купівля першого програвача була лише початком. Я хотів слухати кожну мелодію, до якої міг дотягнутися.

Я почав зависати в музичних магазинах Істборна. Я приходив і питав, чи вони мають нову платівку Елвіса Преслі, і купував Hound Dog, All Shook Up, Too Much. Ще я купував платівки інших співаків, які були мені до вподоби: Томмі Стіла, Гая Мічелла, Джонні Рея. Мені подобалося там тинятися, навіть якщо я нічого не купував. Щось було заворожуюче в рядах платівок та музиці, що звучала з динаміків магазину. Я мав інших клієнтів, які так само гуляли, за споріднені душі. У ті часи ще не було кабінок для прослуховування;

усі записи зберігалися за прилавком, тож треба було підійти й попросити потрібну.

Серед інших я любив зависати в магазині під назвою Golden Records Salon. Його власником був такий собі Білл Сапсфорд. Крім управління магазином, Білл працював у Лондоні на Decca Records — Звукозаписувальну компанію, саме так, з великої літери. Істборнському хлопчині це видавалося супер крутим. Здається, вони з дружиною мене вподобали, і я почав допомагати: спочатку мив його машину, а потім отримав підвищення й почав працювати власне в магазині по суботах.

Наскільки я ненавидів школу, настільки любив крамницю. То була робота мрії — я цілими днями слухав музику та вмикав платівки. Відвідувачі підходили і просили платівки, а я шукав їх серед полиць із 78-ми та 45-ми. Якщо вони хотіли спершу послухати, я вмикав її на колонки магазину. Якщо все проходило добре, то коли платівка кінчалася, інші хотіли собі таку ж.

Я відчував, що в школі до мене ставляться так, наче я нічого не знаю, але в музичній крамниці мене сприймали серйозно. Я почав розумітися на музиці, і відвідувачі просили щось їм порадити. Також я почав радити Біллу, які платівки закупати. Наприклад, узяти A Whole Lotta Shakin' Going On Джеррі Лі Льюїса було моєю ідеєю, і ми їх продали цілу гору. Щоправда, не всі мої поради виявилися слухними. Я прогадав із Short Fat Fannie Ларрі Вільямса, і куплені примірники збирали пил на полицях (однак я досі вважаю її чудовою).

На щастя, Білл запам'ятав Джеррі Лі Льюїса, а не Short Fat Fannie, і одного дня він сказав, що в лейблу є вакансія, і спитав, чи вона мене цікавить. Для підлітка, що ненавидів школу і обожнював музику, пропозиція скидалася на золотий квиток. Проблемою став мій вік. Мені було лише п'ятнадцять, попереду — випускні іспити, які мене лякали до всирачки.

Я спитав батьків, чи можна мені піти зі школи до іспитів. Спершу вони були шоковані. Вони любили мене й хотіли, щоб я був щасливим, та покинути навчання без жодної кваліфікації — той ще ризик, не в останню чергу тому, що музична індустрія ще тоді була не така відома.

Чи лишиться рок-н-рол надовго, чи це, як стверджували деякі скептики, був тимчасовий тренд? Я відчайдушно хотів скористатися можливістю, тож запросив Білла познайомитися з батьками й допомогти їх умовити. І, треба віддати їм належне, вони погодилися.

Однак саме тому директор Плазун увірвався на урок і тиснув у мене пальцем. З моїм бажанням піти могла зрівнятися лише його лють із того ж приводу. Хлопці не йшли з середньої школи до іспитів. Так не заведено. Плазун поставив собі за ціль зробити з мене поганий приклад. Він думав, що мене треба показово приструнити, певно, щоб віднадити інших, хто збирався вчинити так само. Тож він накричав на мене, розповів усім, який я дурний, що відмовляюся від освіти заради роботи в галузі, якої вже через кілька років навіть не існуватиме. Плазун, як не дивно, не розумів Елвіса. Мене принизили перед усіма, але я не передумав, навпаки — це лише утвердило мою рішучість.

Згодом, із тріумфальним виразом обличчя він спіймав мене в коридорі. «Ти не можеш піти, — сказав він мені. — Не можна кидати школу до шістнадцяти років. Скажи, якщо я неправий, та тобі лише п'ятнадцять». Я намагався не посміхатися надто широко. «Мені буде шістнадцять у п'ятницю», — відповів я. Тієї ж п'ятниці, 14 березня 1958 року, я кинув школу. Відпочив на вихідних, а з понеділка почав роботу в музичній сфері. Я їхав додому в п'ятницю, і мене переповнювало відчуття свободи. Зі школою покінчено. Я пішов у сад, підпалив свій шкільний капелюх і дивився, як миготіло полум'я та звивався в небі дим.

Через багато років я знову зустрів свого директора. Я повертався до Істборна після Штатів, щоб відвідати маму. Я прилетів конкордом, а тоді сів на потяг до узбережжя. Напроти мене по діагоналі сидів Плазун в оточенні людей. Ніякого майбутнього, казав він. Викидаєш життя на смітник, глузував він. А я щойно з «конкорда»! Мені так хотілося щось сказати, та я мовчки сидів на своєму місці. Я не мав нікому нічого доводити. Я провадив таке життя, яке хотів.

* * *

17 березня 1958 року, на День святого Патрика, я сів на потяг з Істборна до Лондона о 7:12 ранку. Я сповнювався радісного та нервового хвилювання, спостерігаючи за пейзажами з вікна вагона. У кінці 50-х Лондону було ще далеко до свінгування, тож навколо мене сиділи чоловіки в костюмах, усі з портфелями та парасолями.

Прибувши до столиці, я самотійно дістався Воксгол-брідж-роуд. Я вловлював збудження та метушіння від усього: червоні автобуси та чорні таксі, люди на вулиці. Раптом моя щоденна поїздка до школи здалася вкрай незначущою. На відміну від Істборна, Лондон був *живий*. Я перейшов Темзу в напрямку набережної Альберта. З обох боків від мене звивалася річка. Пам'ятки так і вистрибували на мене: Парламент із одного боку, нещодавно побудований Роял-фестивал-гол та Саут-бенк з іншого.

На дверях будинку номер дев'ять по набережній Альберта виблискувала вивіска: Decca Records. У мене пересохло в горлі, але я глибоко вдихнув і ввійшов. Зараз почнеться моє життя в музичній справі.

Decca — одне з найбільших імен звукозаписувальної індустрії. Заснована у 1929-му, вона швидко досягла успіху в передвоєнні роки, видаючи таких артистів, як Ел Джолсон, Кеб Келловей та Джордж Формбі. Уже 1939 року вона продавала

майже третину всіх платівок у США. До кінця 1950-х Decca мала до своїх послуг такі лейбли як London, Brunswick, RCA та Coral. Вона рано спіймала хвилю рок-н-ролу, підписавши Білла Гейлі й Comets, чия Rock Around the Clock порвала весь світ у 1954-му. А через лейбл London American вона тепер могла здобути ліцензії на виконавців таких незалежних американських компаній, як Chess, Sun і Tamla.

Моя перша посада — помічник менеджера з виробництва. Я працював у відділі обкладинок, і моїм завданням було перевіряти, що вони якісно зроблені. Тоді на всіх обкладинках друкували нотатки. Комуś треба було їх написати, а я, згідно з назвою посади*, мав перевіряти, чи все за графіком, і погодити їх у керівника відповідного лейблу. Так само я робив з ескізами — перевіряв, затверджував та готував до друку.

Порівняно з іншими, ця роль відкривала широкий шлях в індустрію. Я безпосередньо працював із купою людей, що своєю чергою означало, що всі знали, хто я. Та я б однаково виділявся: дуже молодий, усього шістнадцять, я був не дурний з лиця і страх як любив теревенити. Певно, моя пристрасть до музики, а особливо до рок-н-ролу, витала навколо мене. Усім були очевидні як мій захват від перебування на студії, так і бажання працювати. Протягом пів року мені запропонували три різних позиції в компанії.

Серед інших до мене підійшов Джофф Мілн, лейбл-менеджер London American Records. Він спитав, чи не хотів би я працювати помічником лейбл-менеджера. Звучало як робота мрії. Ось я по вуха вліз в американу 50-х в Істборні, а ось мені пропонують можливість працювати з неймовірним портфоліо американських виконавців: Літл Річард, Фетс Доміно, Джеррі Лі Льюїс, The Drifters, The Ronettes, the Crystals... і це

* Англійською посада Тоні називається «progress chaser», тобто людина, яка ганяється за іншими й питає, як прогрес і чи вже готово.

далеко не всі. Інші пропозиції також були дуже хороші, та як я міг відмовитися від такої можливості?

Джофф довіряв моєму запалу та музичному смаку. Він до-ручив мені складати міні-альбоми. Я мав вибрати чотири тре-ки, придумати обкладинку і простежити за виробництвом. Я мав чуття до пісень, тож робив хороші добірки, і мої міні-альбоми добре продавалися. Я зробив міні-альбом Everly Brothers. Для міні-альбому Літл Річарда я обрав The Girl Can't Help It, Lucille, Long Tall Sally та Tutti Frutti. Для Фетса Домі-но я вибрав I'm in Love Again, Blueberry Hill та Walking to New Orleans. У кожен альбом я втискав чотири гучних хіти й запа-ковував це все у красиву і блискучу ламіновану обкладинку.

Зараз я розумію, що стати помічником лейбл-менеджера в такому ранньому віці — неймовірна можливість та уніка-льний досвід. Багато відповідальності, та мені навпаки по-добалося, і я не міг повірити, що отримую гроші за те, що застосовую свій музичний смак. Єдиним недоліком роботи з Джоффом був його характер. Він бував дуже різким, і ми сварилися.

Десь тоді ж я дізнався про Тоні Голла, який працював у від-ділі реклами. Він був дуже симпатичний і стильно вдягався. Носив костюми з мохеру й дуже любив джаз. Він працював конференсьє у клубі «Фламінго» на Вордур-стріт — неймо-вірно важливий заклад для розвитку британського джазу та ритм-енд-блюзу. В Десса він був директором Coral Records, які могли похвалитися серед іншого Бадді Голлі та Crickets.

Як і решта відділу реклами, він працював у офісі у Вест-енді, на Гановер-сквер. Набережна Альберта — це непогано, та Гановер-сквер — це зовсім інший рівень. Я хотів там пра-цювати, тож коли почув, що Тоні розглядав мою кандидату-ру для роботи в рекламі, я знав, що мушу туди влаштуватися.

Я набрав Тоні.

— Я чув, що мене розглядають на вакансію в рекламі.

Спершу Тоні дуже здивувався. «Ні, — сказав він, а тоді додав: — А тобі це цікаво?»

Мій настрої пролетів згори донизу і знову нагору за кілька секунд. «О так», — відповів я, не в змозі стримати запалу в голосі.

— Що ж, тоді тобі варто прийти до мене на співбесіду.

Я рушив на Гановер-сквер. Я відчував гудіння офісу, коли сидів і чекав, поки з'явиться Тоні. Він покликав мене досередини. Мені було лише дев'ятнадцять, та впевненості — на багато років уперед. Однак очевидною була наша спільна любов до музики. Я гадав, що співбесіда проходить добре, а тоді Тоні сказав: «Якщо ти не проти, я б хотів запросити тебе до себе. Хочу, щоб ти познайомився з моєю дружиною».

Я миттю подумав: «Га? Мені треба сподобатися його дружині, щоб отримати роботу?». Такий розвиток співпраці здався дивним, та я був дуже молодий і подумав, що, може, тут це так і працює.

У Тоні була шикарна квартира. Дуже елітна та вишукана — оселя культурної та освіченої пари. Його дружина, Мафальда, була дуже гарною й мала розкішний вигляд. Однією з перших я помітив репродукцію Пікассо на стіні, коли Мафальда мене привітала й запросила всередину.

— Блакитний період, — сказав я, вказуючи на картину.

— О, то ти знаєшся на мистецтві? — спитала Мафальда.

— Трохи, — я знизав плечима, та помітив, що вона вражена.

Мафальда провела мене до вітальні, дуже вишуканої, як і решта квартири: подушки на дивані приємно і м'яко зашурхотіли, коли я сів. Ця розмова відрізнялася від розмови з Тоні. Вона була ширшою — трохи про мистецтво, трохи про те, звідки я. Я гадав, що ми добре ладнаємо і що я справив гарне враження, коли Мафальда з елегантним дзенькотом поставила чашку з чаєм на блюдце.

— Ти не проти, якщо я поставлю особисте запитання?

Я трохи здивувався. Я не був певен, до чого вона хилить, та підсвідомо розумів, про що вона може спитати. І я не міг відмовити, якщо хотів отримати роботу.

— Звісно, — сказав я, розвівши руки в жесті-запрошенні. — Питайте що завгодно.

Мафальда кивнула, подивилася мені прямо у вічі і спитала: «Тоні, ти — гомосексуал?».

* * *

Коли я лише отримав першу роботу в Десса, я мав десь жити в Лондоні, бо не хотів щодня їздити до Істборна й назад. Один із колег, Джордж, жив разом зі своїм другом Дерекком у Стрітгемі на півдні Лондона. Квартира була невеличка, і нам усім доводилося спати в одній кімнаті. Я мав краш на Джорджа, тож коли він запропонував жити з ними, це здалося гарною думкою. На жаль, щойно ми з'їхалися, краш миттю щез! Коли Джордж поїхав у відпустку з кимось із колег, я був радий провести тиждень без нього. Коли Джордж повернувся, я спитав, як пройшла відпустка. «Добре, — відповів він. — Тобі сподобається Боб, із яким я їздив». Джорджа запросили на вечірку друзів Боба в центрі міста, десь у Блумзбері, неподалік Тотенгем-корт-роуд. «Приходь і ти», — покликав він.

Прийшовши на вечірку, я одразу відчув, що вона інакша. А тоді я зрозумів: там були самі геї. То був момент звільнення. В Істборні єдина можливість зустріти іншого гея — займатися коттеджингом, тобто ошиватися біля громадських вбиралень, а це незаконно й потенційно небезпечно. Але ось вечірка, тут грає музика і є люди, всі розслаблені і щасливі бути собою, тут нема потреби постійно тривожитися.

Очевидно, Боб був геєм, та ще й дуже красивим. Джордж нас познайомив, і ми миттю поладили. Він сказав, що живе в Саутенді, і я почав розповідати про дитинство в Істбурні.

— Я не знав, що ти там жив, — сказав Боб. — Може, я скоро буду у ваших краях.

— Окей, — відповів я, відчуваючи, як народжується план. — Знаєш, я там буду наступного тижня у відпустці. Отож, коли проїжджатимеш, знайди мене.

Він так і зробив, приїхавши на південне узбережжя. Зв'язок, який я відчув на вечірці, нікуди не зник. Одне за інше, і ось ми вже в одному ліжку. Я так довго вважав, що мені треба вирватися з Істборна, щоб когось знайти, та мої перші стосунки почалися якраз у Істборні.

Між нами закрутилося щось типу роману. Він був моїм першим хлопцем, і хоча ми були разом усього кілька місяців, ці перші стосунки впливали на мене ще багато років. Я швидко в нього закохався, а він втрачав голову від мене. Врешті між нами стала робота: мене займала купа різних проєктів, і коли кар'єра пішла в гору, стосунки почали згасати. Ми зрідка сперечалися — я дражнив його, бо мені подобалося, як він злиться — та ми ніколи не влаштовували гучних сварок або що. Ми лишилися друзями, але розірвали романтичні стосунки. Не судилося.

Протягом тих кількох місяців, що ми були разом, Боб належним чином показав мені гейську тусовку Лондона. Поперше, я був шокований. Мені ніколи не спадало на думку, що є бари та заклади, куди можна піти й познайомитися з іншими геями у сприятливіших обставинах. Я почав підозрювати, що існує окремий таємний шар Лондона.

В Іст-енді були гейські та змішані паби — бо існував цілий прошарок гетеросексуальних чоловіків, які хотіли переспати з геєм, та мені такі не траплялися. Мені ніколи не було особливо комфортно в гей-пабах: я завжди почувався там чужинцем.

Та були й інші заклади, не менш цікаві. Наприклад, клуб «Рокінгем», з тартановими шпалерами та картинами на тему

полювання; інтер'єр мав наслідувати джентельменський клуб. Або клуб «Трефовий туз» у Сохо на Ромілі-стріт. Щоб увійти, треба було видертися по бічній драбині, а всередині гостей чекав за баром Гаррі Чирва, дуже відкритий гей, який вітався фразою: «Привітики, любчику». Перед Гаррі завжди стояла здоровенна склянка бренді. Якщо купити йому ще, він долле собі і скаже: «Дякую, сонце, дякую, серденько». Він вільно володів поларі, гейським жаргоном, який прославив Кеннет Вільямс у своєму номері про Джуліана й Сенді на радіопередачі Round the Horne.

Після розставання з Бобом я недовго зустрічався з полісменом. Я познайомився з ним у гей-пабі в Пімліко. Він був настільки красивий, що в мене відвисла щелепа, коли я дізнався, чим він заробляє. Газети кишили новинами про гучні переслідування геїв, зокрема про Лорда Монтегю — справа набула такого розголосу, що «монті» тривалий час означало «гей» на сленгу — а переді мною стояла людина, зобов'язана дотримуватися цих сміховинних законів, яка тим не менш їх порушувала.

Полісмен запрошував мене до «Рокінгему», де ми обоє змогли трохи розслабитися. Він був дуже милим та трохи нудним у ліжку. Останньою краплею стало наше побачення в Сохо. Ми йшли по Віндмілл-стріт повз Лестер-сквер, коли він перепросив і десь побіг. Я стояв шокований і дивився, як він біг до чоловіка, що здавав карти на вулиці, і арештував його. Я аж прокліпався, коли він увійшов у режим полісмена, весь такий серйозний та суворий.

Закінчивши з арештом, він повернувся.

— Господи, — сказав я. — Ти нащо це зробив?

— Ну, він грав на вулиці. Це взагалі-то не дозволено.

«Багато що не дозволено, — подумав я. — Зокрема і ці стосунки». Я зрозумів, що нам не по дорозі, і незабаром його покинув.